

MÜHİM KİTAPLAR

Sami N. ÖZERDİM
Millî Kütüphane Başuzmanı

Bültenimizin 3. cilde ait 2. sayısının baş yazısı, Prof. Downs'ın "Milletler üzerinde en çok tesir yapmış onbeş kitap" adlı ilgi çekici konferansı idi. Aynı sayıda, öğretmen ve öğrenciler arasında yapılmış bir ankete cevap verenlerin en beğendikleri eserlere ait bir de liste buluyoruz. Prof. Downs'ın yazısı insanların hayatında büyük etkiler yapmış onbeş kitabı inceliyor. Bu liste, daha ziyade pratik bir amaç gütmektedir. Dünya tarihine değişiklikler getirmiş eserlerden başka, insan düşüncesinde devrimlere sebep olmuş, veya, insanlığı yüzyıllardır meşgul eden, düşündüren, zamanında ağlatan, güldüren ölmez eserler ayrı bir lisyete malzeme teşkil eder. Prof. Downs'ın listesindeki kitaplardan bir kısmı birçok okuyucular tarafından bilinmiyen eserler olabilir. Fakat, dünyanın her yerinde okunan, sahnelere çıkarılan, filmlere alınan şaheserleri bilmiyen pek az kimse vardır. Bunun yanında, Bültende yayımlanan anket listesinde görüldüğü gibi, daha popüler, daha sınırlanmış bir okuyucu zümresi tarafından okunan eserler de kendilerine göre bir rol oynar.

Bu çeşit listeler sık sık tekrarlanır. Bazı kurumlar, yazarlar, okuyucular arasında yapılan anketler bu listeleri zaman zaman çoğaltır. Ne var ki, bütün bu çeşitlilik içinde, yine de müşterek bir ölçüye varılabilir. Dünya durdukça yaşamağa niyetli ana kitaplar, bu çeşit çeşit listelerin içinde daima kendilerini gösterirler. Hattâ birkaçı hemen her listede muhakkak yer alır.

Bültenimizin bu sayısında ayrıca tanıttığımız "Good reading" adlı küçük kılavuzda bu yolda tertiplenmiş listeler buluyoruz. Kitabın başına konulan, "The Committe on College Reading" in listesi, bu kurumun üyeleri olan yetmiş kadar profesör, yazar, editör ve uzman tarafından düzenlenmiş, 1934 den beri, her baskıda yeneden ele alınarak değişikliklere uğramıştır. 1954 baskısındaki liste ise, Danışma Kurulu'nu teşkil eden on tanınmış yazarın çalışmalarıyle kesin şeklini almıştır.

Listeyi aşağıya alıyoruz. (Almanca, Fransızca, İngilizce olarak kaleme alınmış olan eserlerin adlarını asıllarında olduğu gibi bıraktık; geri kalanlarını Türkçe olarak gösterdik. Dilimize, tam olarak, kısaltılarak veya ayrı ayrı parçalar halinde çevrilerek kitap şekline getirilen eserlerin yanına bir (T) işareti koyduk. Ancak bunu buradaki imkânlarımız ölçüsünde yapabildik. Bu listedeki eserlerin bir kısmının dilimize çevrilmekte olduğunu Tercüme dergisinin 59. sayısından (1955) öğrenmiş bulunuyoruz)

Aischylos: (Piyesler) (T)
 Aristophanes: (Piyesler) (T)
 Aristo: Ahlâk (T), Politika (T)
 Mukaddes Kitap (T)
 Confucius: (Seçmeler) (T)
 Euripides: (Piyesler) (T)
 Heredotos: Tarih (T)
 Homeros: İlyada (T), Odisseia (T)
 Lucretius: Eşyanın tabiatı
 Marcus Aurelius: Düşünceler (T)
 Plato: Cumhuriyet (T), Ziyafet (T)
 Plutarkhos: Hayatlar (T)
 Sophokles: (Piyesler) (T)
 Thucydides: Peloponnesos'lularla Atina'lıların savaşı (T)
 Vergilius: Aeneid (T)

Orta Çağlar ve Rönesans:

Binbir gece masalları (T)
 Bacon: Essays (T), Advancement of learning
 Boccacio: Dekameron (T)
 Cellini: Otobiyografi
 Cervantes: Don Kişot (T)
 Chaucer: The Centerbury tales
 Erasmus: Deliliğe methiye (T)
 Machiavelli: Hükümdar (T)
 Malory: Le Mort d'Arthur (T)
 Muhammed: Kur'an (T)
 Montaigne: Denemeler (T)
 Morc: Utopia
 Ömer Hayyam: (Rubailer) (T)

Rabelais: Gargantua, Pantagruel
 Shakespeare: (Piyesler) (T), (Şiirler)

17. ve 18. Yüzyılları:

Boswell: Life of Samuel Johnson
 Bunyan: Pilgrim's progress (T)
 Burns: (Şiirler)
 Defoe: Robinson Crusoe (T)
 Descartes: Discourse de la méthode (T)
 Donne: (Şiirler)
 Fielding: Tom Jones (T)
 Franklin: Autobiography
 Gibbon: The Decline and fall of the Roman Empire
 Hamilton (et al): The Federalist
 Malthus: Principles of population
 Milton: (Şiirler)
 Molière: (Piyesler) (T)
 Paine: The rights of man (T)
 Pepys: Diary
 Rousseau: Emile (T), Contrat social (T)
 Smith: The wealth of nations
 Spinoza: (Felsefe) (T)
 Sterne: Trisram Shandy
 Swift: Gulliver's travels (T)
 Voltaire: Candide (T)

19. Yüzyıl :

Austen: Pride and prejudice (T)
 Balzac: Eugénie Grandet (T)
 E. Bronte: Wuthering heights (T)
 Browning: (Şiirler)
 Butler: The Way of all flesh
 Byron: (Şiirler)
 Çekhov: (Küçük hikâyeler) (T)
 Darwin: The origin of species
 Dickens: David Copperfield (T)
 Dostoyevski: Suç ve ceza (T)
 Emerson: Essays (T)

Flaubert: Madame Bovary (T)
 Goethe: Faust (T)
 Hardy: Tess of the d'Ubervilles
 Hawthorne: The scarlet letter
 Hugo: Les misérables (T)
 Ibsen: (Piyesler) (T)
 Keats: (Şiirler)
 Marx: Das Kapital
 Maupassant: (Küçük hikâyeler) (T)
 Melville: Moby Dick
 Poe: (Hikâyeler) (T)
 Reade: The cloister and the heart
 Shelley: (Şiirler)
 Stendhal: Le Rouge et le Noir (T)
 Thackeray: Vanity Fair
 Thoreau: Walden
 Tolstoi: Harb ve Sulh (T)
 Twain: Huckleberry Finn (T)
 Whitman: Leave of Grass (T)
 Wordsworth: (Şiirler)

20. *Yüzyıl :*

Adams: The Education of Henry Adams
 Bennett: The old wives' tale
 Dreiser: An American tragedy
 Frazer: The golden bough
 Freud: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse
 Mann: Die Zauberberg
 Maugham: Of human bondage (T)
 Merejkowski: Leonarda da Vinci'nin romanı
 O'Neill: (Piyesler) (T)
 Sandburg: Lincoln
 Shaw: (Piyesler, önsözler) (T)
 Steinbeck: The grapes of wrath (T)
 Steffens: Autobiography
 Veblen: The theory of the leisure class
 Wells: Outline of history (T)
 Yeats: (Şiirler)

Liste incelenince görülür ki, seçilen 100 kitabın hemen altmış kadarı Anglo-Amerikan dünyasında doğmuştur. Listenin Amerika'da düzenlenmiş olmasının bunda etkisi belirlidir. Bu listeyi Fransızlar yapsa idi Fransız tefekkürü daha geniş olarak temsil edilecekti. Yakın Doğu ülkelerinden birinde böyle bir liste meydana getirilse Hayyam elbette tek başına kalmazdı. Orta Avrupa memleketlerinde düzenlenecek listeye Çekoslovak, Macar veya Avusturyalı bir yazar adı girebilecekti. Bütün bunlara rağmen, bu liste The Committee on College Reading'in denemelerine göre aşağı yukarı yirmi beş yıldan beri gelişmiş, Amerika'nın tanınmış yazarlarından teşekkül eden Danışma Kurulu'nca da uygun görülmüştür. Bu bakımdan iyi bir seçme sayılabilir ¹.

Palo Alto, 15/XI/1955

¹ Zaten listenin "en iyi" veya "en büyük" edebiyat eserlerini yahut en çok etki bırakmış kitapları içine aldığına dair bir iddiaları olmadığını, sadece değeri belirmiş, tanınmış eserler arasında yapılmış bir seçmeden ibaret olduğunu kitabı yayımlayanlar da işaret ediyorlar.